

הדרך מן המידבר אל המדבר - התהוותו של הנסיך הקטן

חנה גרינברג

מתוך הארון את סלסלות הצעצועים, כמו מחפש להתמלא, כמו שממלא את החדר בחפצים, עובר מדבר לדבר, מתפרק מתוך תסכול אל תנועה מתמדת. וכן, כאשר קשה לו - מתנתק לתוך עצמו, אני כמו לא קיימת שם בחדר.

לעתים, כשאני מבינה שהחרדה בחדר רבה, והוא מבקש לצאת, אני נותנת לו יד, ואנחנו יוצאים להסתובב יחד - בתוך הבניין, בסביבה שבחוץ. בהדרגה הוא מכיר אותי ואני אותו, וכך ניתן מדי פעם גם להישאר יחד בחדר.

באחד הימים, תוך שמרגיש אבוד במרחבי החדר, לוקח ליאור טוש ומצייר על הקיר ועל הרצפה. אני אומרת, מפרשת לו, שהוא מנסה להתוות דרך, ומציעה, שבמקום לצייר על הרצפה, נפתח את הקופסא שלו ונצייר בתוכה (קופסת מגפיים גדולה שהבאתי עבורו). פרשתי את הקופסא למשטח דו-ממדי, והוא ביקש, כמו קרא מתוך "הנסיך הקטן": "ציירי לי כביש", וגם חנייה, מעלית, ומזרז... ביקש ממני ליצור לו מרחב, שבו אפשר לנוח, לעצור, להיות מוגן, ולצאת לדרך אל העצמי.

מפגישה לפגישה הקופסא נפתחה, נפרשה ונסגרה. נוספו לה טקסטורות של פלסטלינה, היא נשטפה במים... מכוניות נסעו, וסיפורים סופרו, בעיקר שלי, והוא מקשיב. ה"בפנים" החל להתמלא.

מערכת העיכול של הנפש

באחת הפגישות, ביקש לקחת איתו ביסקוויטים מהגן. תוך אכילה, נעמד מול המראה, הוציא לשון עמוסת ביסקוויט, והחזיר לפה. התבוננו בתהליך, והצעתי, שאולי הוא בודק מה קורה לאוכל, לאן הוא מגיע. הסברתי לו שכך אנחנו מתהווים ונהיים וגדלים: בגוף, ובנפש. האוכל נכנס לגוף, אל ה"בפנים", הגוף משתמש במה שצריך כדי לגדול ולהתחזק, ומה שלא נדרש - יוצא החוצה. כך נבנה לאט לאט גם העצמי. ליאור מבקש לצאת לשירותים, ואני מלווה אותו לעשיית צרכיו, מנגבת, מטפלת בגופו.

במאמר זה אני מבקשת לתאר תהליך של טיפול פסיכואנליטי בגישת פסיכולוגיית העצמי לילד בגן תקשורת. הילד מאובחן כמצוי על הרצף האוטטיסטי. הכרתי אותו בהיותו בן ארבע, עת נכנס לגן תקשורת, שבו כל הילדים מאובחנים כמצויים על הרצף האוטטיסטי.

ליאור, כיום בן חמש וחצי, הוא בנם הבכור של שלום ויפית, ולו אחות הצעירה ממנו בשנה ושלושה חודשים. הוא מרכיב משקפיים בי-פוקליים, המנכיחים בעיה בראייה. למרות הבעייתיות הניכרת במבטו, שבה את לבי מיד. ילד חמוד מאוד ומטופח.

שנינו היינו חדשים... הוא - נכנס לגן שבו רוב הילדים ליוו זה את זה מזה שנתיים, ואני - חדשה בגן, הגעתי מתוך יוזמתה של הפסיכואנליטיקאית האחראית על הגנים, לנסות ולאפשר לילדים על הספקטרום האוטטיסטי לקבל טיפול פסיכואנליטי. גם לי הייתה חוויה אוטיסטית... נכנסתי למקום לא מוכר, סביבי זרות, לא מכירה את הילדים, את הצוות, את חדר הטיפול, שאינו שלי.

התחלנו באנליזה של שלוש פעמים בשבוע, בחדר הטיפולים במבנה שבו שוכן הגן. בשלב זה, עדיין לא הכרתי את הוריו של ליאור, אשר קיבלו הדרכת הורים ממטפלת ותיקה בגן, שתיווכה להם את הכניסה אל המסגרת בכללותה. ידעתי שהם מצויים בכאב גדול, ובתהייה האם בנם אכן נמצא במקום הנכון לו.

התרשמות ראשונית והיכרות

ליאור בוכה הרבה, מבוהל, ולא רוצה לרדת איתי לחדר הטיפול. כשמסכים ומתרחצת, נשאר זמן קצר מאוד בחדר, ורוצה לברוח ממנו. אני מרגישה כי בגן קל לו יותר, שם יכול לחקות את משחקם של האחרים. בחדר - באין אחרים לחיקוי - פוגש את ליאור ללא עצמי, אין ליאור, לא יודע כיצד לפעול. הוא מנסה לחלץ את עצמו מהחוויה הקשה, מבקש לצאת מהחדר, לחזור לגן, או משליך בתזזיתיות

למספר שעות (מלווה בסייעת מהגן), והחוויה מעצימה ומגדלת.

חוויה של געגועים לאמא מתחילה לתפוס מקום בחדר. הוא מרחיב את המשחקים שלנו הכוללים כעת גם את "החנות של סבא נטי" (ארון הצעצועים) וגם את בית הבובות. המשחק כולל בעיקר הבאת דברים אל תוך הבית מהחנות, בניית מעלית שעולה ויורדת אל תוך הבית, בניית מטבח ובישול ארוחות, משחק שבו "אני הולך לעבודה... תכני לי ארוחה... אל תצאי מהבית!!!" אני מרגישה שהוא מתחיל להתחבר אל החוויה הרכה,

האמהית, באמצעות הקשר שלנו. הוא מביא אותי אל תוכו, ביתו הפנימי ההולך ונהיה. כמו כל המשחקים עד כה, גם המשחק הזה נושא אופי חזרתי. אבל אני מאמינה בתהליך הממיר של ההפנמה, והסבלנות חיונית ונדרשת. אני מבינה כך גם את הצורך שלו לתנועתיות, כאשר "יוצא לעבודה" הוא יוצא מהחדר, מסתובב בלובי עם "כלי הרכב" שלו וחוזר. כך הוא מווסת את הצורך לתנועה במרחב גדול, לכניסה לחדר ואל המרחב הפנימי. בכל שיבה אל החדר אני מקבלת את פניו בשמחה, והוא מחייך, כמו זקוק למבט השמח לקראתו, וחווה שוב ושוב את קביעות האובייקט, רציפות ההווה, going on being (ויניקוט, 1995/1971; גרין, 2003).

מקומם של ההורים

לאחר כמה חודשים של אנליזה, מצטרפים ההורים לתהליך. הם באים להדרכת הורים אחת לשבועיים, ואני מכירה את ליאור גם דרך עיניהם. שני הוריו של ליאור צעירים. בפתיחות ובכנות מספרים על עצמם:

שלום, מרגיש עצמו "כמו ליאור". מאז שזוכר את עצמו, התקשה לשבת במקום אחד, לא למד, היה זקוק לתנועה מתמדת ופעילות פיזית. כיום עצמאי, מגדיר עצמו פרפקציוניסט. מסור לעבודה, מוכן להיקרא לסיוע חירום גם בלילות, מבין את הצורך של אנשים לעזרה דחופה ולישועה. מאמין בליאור, אוהב אותו מאוד, מתקשה להכיר בקשייו. אני תוהה אם מדובר כאן במנגנון הגנה, הכחשה מסיבית, או שאהבתו ואמונתו בליאור היא סוג של אחדותיות, בבחינת "שנינו מאותו החומר קורצנו...",

אני נרגשת כשמבינה שהוא מתחיל לחוות את צרכיו יחד איתי. הגופניים, הרגשיים. מערכת העיכול הנפשית פועלת כאשר יש שם זולתעצמי אמפתי שנותן יד, נמצא, קשוב ומאפשר.

העמידה מול המראה הופכת להיות חלק בשיח בינינו. הוא עומד מול המראה, ומבקש להיות סופרמן (או ספיידרמן, או בטמן... גיבור-על כלשהו).

אני לידו, מציירת על המראה סביבו את הקונטור של גופו, מציירת על המראה את מאפייני הדמות ו"הופכת" אותו לגיבור-על. הוא מרגיש שהוא מתחזק, גיבור, ואני משמשת לו הן כמראה בוראת

ומתפעלת, והן כדמות לאידאליזציה, שכן אני נתפסת כחזקה, יודעת, כול-יכולה. במזיגה איתי - הוא מתהווה ונהיה (קוהוט, 2005/1984; קולקה, 2002).

ביום חורף אביבי, עת שוטטנו בחוץ, נתקלנו בחילזון גדול. ליאור חלף על פניו, לא רואה, לא מסוגל עדיין לראות, ואני הפנית את תשומת לבו אליו. ראינו כיצד הוא הולך לאיטו, משאיר אחריו שובל, וכיצד התכנס לתוך קונכייתו כאשר - אולי - חשש מאיתנו. ליאור הציע שנביא אותו לגן, ואני הסברתי שמקומו בסביבתו הטבעית, ושנוכל לבקר אותו שוב בהמשך. עם חזרתנו לחדר, ביקש שאצייר לו את החילזון, ולשאלתי - "איך נקרא לו?" ענה - "ליאור". "השבלול ליאור" המשיך ללוות אותנו. בפגישות הבאות עסקנו בחיפוש ובמציאה של ליאור, גם השבלול הקונקרטי, ובעיקר - ליאור שהוא, המתכנס לתוך קונכייתו כאשר חרד, עצוב, קשה לו בעולם, אבל מוכן לצאת ולהכיר את העולם, ואף משאיר אחריו שובל של משמעות כאשר חווה את העולם כבטוח, כשאני איתו.

כעת השהייה בחדר כבר מתאפשרת הרבה יותר, ונוספים לנו משחקים, שבהם ליאור מבטא את הזדהותו הרבה עם אביו. הוא משתמש במכונית הגדולה עם הסולם, אנחנו בונים מוסכים שבהם בדרך כלל אני המתקנת. ליאור מבקש להסתובב בחדר (ובבניין בכלל) עם "ארגז כלים" לתיקונים. לשמחתי, אנשי הצוות בבניין בן שלוש הקומות משתפים פעולה, וכשרואים אותנו משוטטים הם קוראים לו, מבקשים ש"יתקן" דברים, מודים לו, והוא נפתח אל העולם, ועסוק בתיקון: תיקון מבפנים, תיקון בעולם שבו אנו חיים. הוא כמו יודע שמשוהו בתוכו נולד לא לגמרי תקין, לכן הוא נמצא בגן מסוג אחר, לא כמו כולם.

מצבו המשתפר מאפשר לו להתחיל להשתלב בגן רגיל

האם?" ועונה: "בדרך כלל התינוק רואה את עצמו. במילים אחרות, האם מסתכלת בתינוק, ומראה פניה קשור למה שהיא רואה שם". הוא ממשיך ומתאר את חוויית התינוק כך: "כשאני מסתכל אני נראה, משמע אני קיים". בחיבור בין ליאור - שראייתו המולדת פגומה וחסרה, מעורפלת מקטרקט - ובין הוריו - אשר לנוכח קשיי החיים והחסכים שחוו הם עצמם התקשו במשקעותם בו באופן העמוק של ראייתם את צרכיו והפוטנציאלים שלו - נחוו כאב נפשי, הסתגרות ונתק. שם, אולי, עצרה תחושת התקיימותו כעצמי (ויניקוט, 2009/1956; תמיר-אורון, 2016).

עבודת ההדרכה עם שלום ויפית מחברת לעצב, אבל מאפשרת התחברות מחדשת בין יפית לבין ליאור, בין יפית לבין שלום, וגם מאפשרת התחברות לאמונה ולאופטימיות. המשפחה עברה לדירה סמוכה לגן. יפית רואה את צמיחתו של ליאור, קוראת לו "נסיך שלי", ומתחילה לראות גם את עצמה. היא מתחילה לעבוד בתחום הטיפול, ולנוכח ההתפעלות שזוכה לה בזכות יצירתיותה מתחילה להתהוות בה מחשבה על כיווני התפתחות מבטיחים גם עבורה. היא אומרת, "ידעתי למה קראתי להודיה בשמה זה... רציתי את אלוהים בתוכה. אבל למה קראתי לליאור כך?" ובפליאה גדולה מגלה שהוא האור שיוליך גם אותה אל מקומות חדשים. משהו בה ידע שחייה יותמרו איתו ובאמצעותו.

צמיחה עם ליאור

האנליזה נמשכת. ליאור מסוגל להימצא יותר זמן בחדר, ואם מבקש לצאת, אנחנו חוזרים לחדר ללא חוויית מאבק. בחדר, בפניה שבה יש מזרן קטן וכריות, יצרנו "פינת הרהור". הפינה נוצרה כאשר ליאור שכב על המזרן, תשוש אחרי בכי וכאב, מתגעגע לאמו הנמצאת מעבר לרחוב. ישבנו קרובים, כמו הוא בתוכי. הוא בכה, ואני דיברתי, בשקט, מהרהרת בקול רם על הקושי לשאת געגוע, על כך שהוא יודע שהם קרובים כי מרגיש בלב, גם אם לא רואה אותה ממש. הוא נרגע בהדרגה. אמרתי לו שיחד נוכל להרהר בכל מיני נושאים, ושאיני מזמינה אותו לישיבה שקטה יחד (בשונה ממודוס של משחק או של תנועה). לעתים אני מזמינה אותו להרהר, לעתים הוא מתיישב שם מיוזמתו, ולעתים - כשאני מציעה להרהר יחד - הוא אומר, "לא רוצה, תלכי את להרהר", ואנחנו מהרהרים ומאפשרים חשיבה שקטה וצלולה בכל מקום שבו אנו נמצאים (בטיולינו, למשל). בראשיתה של פגישת יום ד' (לאחר מרווח ארוך בין

ובכך מעצים מאוד את ליאור ומקבל אותו כפי שהוא, בככותו.

יפית, כשמה כן היא. יפה מבפנים ומבחוץ, הצעירה במשפחה, אחיותיה גדולות ממנה במספר שנים. לדבריה, מעולם לא נדרשה למאמץ משמעותי, ונראה שלא ראו אותה, וגם היא - כמו האחרים - לא הכירה בפוטנציאלים הטמונים בה.

בהיותם בני 24 נולד להם ליאור טרם הזמן, בשבוע ה-35 להריון. בהיותו בן שמונה חודשים הבחינה יפית שליאור ממצמץ בעוצמה כאשר נמצא בשמש. אבחון גילה שיש לו קטרקט מולד. למעשה, מרגע לידתו לא קיבלה העין כל גירוי, והוא ראה את העולם כחצי עיוור, הרואה רק בעין אחת. העין התנוונה. בגיל עשרה חודשים עבר ניתוח ראשון להסרת הקטרקט, אך הוא חזר, והיה צורך לנתח שוב ולהשתיל עדשה חדשה. כל זאת, תוך שיפית בעיצומו של הריון שני. בפתוחות היא מתארת את הקושי והמורכבות בגידול ילד שדורש משקעות כה רבה.

בשבוע השלושים להריונה השני, נולדה הודיה. ליאור היה לאחר ניתוח שני, וההורים היו עסוקים בבתם שבפגייה. שלום ויפית התקשו להכיל את כל הנטל. תוך הקשר הטוב שיצרה יפית עם רופאת הפגייה, היא שיתפה אותה במחשבה שמשהו לא בסדר עם ליאור, כמבקשת ממנה להרגיעה. אבל הרופאה הפנתה אותה לאבחון מקיף, שבעקבותיו הגיעה האבחנה של אוטיזם. יפית הרגישה שעולמה חרב עליה. אם שלום רואה את ליאור כילד עם בעיות מינוריות, הרי שיפית מזהה את הקשיים הרבים. ובכל זאת, שניהם פועלים יחד ללא לאות כדי לאפשר לליאור את הטיפולים וחוויית החיים הנכונה לו.

ויניקוט (1995/1971) מדבר על פונקציית הראי של האם, כאשר שואל: "מה רואה התינוק כשהוא מסתכל בפניה של

על מקומות חניה.

קוהוט מדבר על חלומות המתארים מצבי עצמי. חלומות המתארים מרחבי מדבר, ערבות קרח - יספרו על מצבי עצמי ארכאיים. כאשר בחלום ימצאו עיר ובה מערכות יחסים, לדוגמא, ניתן ללמוד על תהליכי בנייה של העצמי (קוהוט, 2014/1977). לאחרונה, ליאור בונה ביצירתיות רבה ב"סברס" מכוניות ההולכות ומשתכללות, מוסיף גלגלים גדולים כדי לנסוע מהר ולעקוף את האחרים, ו"הכי חשוב", הוא אומר לי, "שיהיו מראות". הוא מבין בעומק לבו כמה חשוב שיראו אותו, ואז גם הוא יוכל לראות את עצמו, את האחר ואת העולם כולו.

תיאור פגישה

ליאור שמח לקבל אותי בגן. כשאנחנו יורדים לחדר הטיפול, הוא מתקשה להיכנס לחדר, ואומר, "בואי נלך לראות אופנועים" (כפי שעשינו כמה פגישות קודם לכן). "ותביאי לי את הקופסאות", הוא מוסיף, ואני מורידה את הקופסאות שלנו.

אמרתי: זה החדר שלנו, בו אנחנו נהיים. נוכל לראות אופנועים בחדר שלנו.

הוא מסתכל עלי כתוהה על כוונתי.

ח: נחשוב ונשחק אופנוע. הכי אופנוע שיש לך במחשבה!
ל: לוקח טלפון מהארון ונותן לי גם, ומחייג: פרר... פרר...
הלו?

ח: כן, מי זה?

ל: ליאור. יש לך אופנוע?

ח: כן, יש לי כל מה שאתה צריך. איזה אופנוע אתה רוצה?

ל: תביאי לי אופנוע עם שני גלגלים... וכיסא כזה גדול. ותביאי לי את זה לפה. א...גם קסדה, וחליפה. (משתהה קצת, ואומר:) ותכיני לי תחנת דלק לאופנוע. שתהיה לי פה בבית. תכתבי "רחוב..." (אומר את כתובת ביתו).

ח: מחשבה מצוינת. הבית של אבא ואמא הוא המקום הכי חשוב לקבל בו דלק.

ל: טוב, ביי, אני מחכה. (עושה קולות של סגירת הטלפון).

ח: קיבלתי פה הזמנה מאוד חשובה לליאור: אופנוע עם מנוע חזק, גלגלים יציבים, קסדה לשמור על הראש וחליפה שומרת ומגנה. כל מה שצריך כדי לצאת לדרך טובה.

אני מסיעה עגלת בובה מעץ, כמביאה אליו. הוא מסתכל, ואומר:

(המפגשים), בעודו כועס על הימים הרבים שבהם לא הייתי איתו, הוא אומר: "היום, את תיקחי אותי לאוטו שלך, וניסע למסעדה. אמיתית!" ירדנו לחדר, והוא נשכב במחאה על המזרן. כתבתי שלט: "מסעדה אמיתית", וגם תפריט: "פה מגישים שניצל שעשוי באהבה, קוסקוס חם ומחזק, צ'יפס ברוטב קטשופ חכם, תה מתוק שמוגש עם כיף". ערכתי את השולחן הקטן בחדר עם כלי האוכל (של הבובות). הוא עקב אחר הנעשה בסקרנות, קם והתיישב לשולחן. כמו באופן טבעי, הוא הבין משהו על החיבור שבין הממשי והמציאות, לבין הסימבוליות,

חלומות המתארים מרחבי מדבר, ערבות קרח - יספרו על מצבי עצמי ארכאיים. כאשר בחלום ימצאו עיר ובה מערכות יחסים, לדוגמא, ניתן ללמוד על תהליכי בנייה של העצמי

והעשייה המהרהרת.

כמה ימים מאוחר יותר, בעודו יושב בפירת ההרהור, ואני תוהה אם הוא מהרהר או מתנתק, ביקש ממני, "חני, תגדלי אותי...?!". שכן החיים כילד גדל נראים לו קשים ודורשים. אני חושבת שהוא מלמד אותי שיעור חשוב מאוד על ליווי של ילד אל צמיחתו והתהוותו. על סבלנות רבה לנוכח חזרתיות, על שעות ארוכות שבהן לא ברור לי מה הוא מבין וכמה הוא איתי, על הצורך להיות מכווננת אליו ברגישות מרבית. אם לרגע כשלתי בסבלנותי, או העדפתי לשבת לידו על כיסא קטן ולא על הרצפה, "נוסעת" על ברכי עם המכונית, הוא עלול לחוות אותי איננה, ואז כך גם הוא.

כלי תחבורה שונים מלווים את תוכן משחקנו בחודשים האחרונים. אופנועים, טרקטורונים, מכוניות. על פניו, אלה תחומי העניין של אביו, כך הם גברים יחד. הוא מלמד אותי על אופנוע טימקס, טרקטורון שטח RZR, ואנחנו בונים רשת תחנות דלק, מזינים ומתדלקים מכוניות מסוגים שונים. אנחנו בונים גם "תחנת דלק לאמהות", ולאבות, לפי הנחיותיו. הוא מבקש להביא לחדר שטיחים - שטיח של מדבר ושטיח של עיר. אנחנו נוסעים במדבר, לפעמים שוקעים בחולות או מבוססים בביצות, ואני תחנת החילוץ. ואז עוברים לעיר. שם לא שוקעים בחול אבל פוגשים תחרות, מכוניות עוקפות זו את זו, ישנן תגרות בין הנהגים

ל: מה יהיה ההגה?

אנחנו מחברים לעגלה כרית עגולה, ואני אומרת:

ח: מאוד חשוב שאפשר יהיה לאחוז בהגה, ולכוון את האופנוע לאן שתרצה.

ל: תחברי לי גם ארגז כזה, ששמים בו דברים של האופנוע.

ח: הרבה חיבורים חשובים אנחנו עושים פה.

הוא מסתכל לחפש מה ישמש כארגז, מוצא את קופסת הפלסטלינה, ואנחנו מחברים גם אותה לאופנוע המתהווה.

ל: וקסדה?

אנחנו מחפשים בארון, מוצאים סלסלה שמתאימה, והוא שם אותה על הראש. הוא נרגש.

ל: רגע, ואיפה החור למלא דלק? ותשימי פה את התחנת דלקים. מראה לי להיכן להדביק את ציור תחנת הדלק, ואני מצוירת עיגול שחור על העגלה כפתח מכל התדלוק. אני חושבת על חור שחור, וגם על נכונותו הרבה להתמלא, לספוג, לקבל לתוכו כדי לגדול.

ח: אתה נהיה אופנוע ממש מדהים! חזק, יפה, בטוח, עם דלק מצוין!

ל: טוב, אני נוסע. ביי! א...לא עשית לי דיבורית לטלפון!

ח: אתה כל כך צודק! איך שכחתי כזה דבר! כשתהיה בנסיעה, אנחנו צריכים שיהיה לנו כל הזמן קשר! גם כשתהיה במרחק, נהיה קרובים.

אני קושרת גם את הטלפון לאופנוע, ואומרת:

ח: דרך צלחה! אני כאן, חושבת עליך כל הזמן!

ל: ביי!

יוצא לנסיעה... און... מסתובב בחדר, נוסע, ונעצר ליד המראה. מוציא את הטלפון ומתקשר.

ח: הלז? ליאור?

ל: כן!

ח: מה שלומך? איפה אתה?

ל: בעולם.

ח: וואו! ספר לי על העולם...

ל: אני צריך לסגור. ביי.

התרשמתי מהתשובה וביקשתי בקשה לא מידתית. "ספר לי על העולם", זו כנראה בקשה גדולה מדי.

הוא מגיע שוב אל "תחנת הדלק" שלידה אני מחכה, ואני מקבלת את פניו:

ח: היי, ליאור, חזרת מהעולם! אני כל כך שמחה!

הוא מחייך, ניגש לארון, ומוציא את החיילים ואת המכוניות. אני אומרת שזמן הפגישה מסתיים ואנחנו צריכים לחזור לגן, הוא לא רוצה. הוא שופך את סלסלת החיילים, לוקח דמות גדולה ומכה בה על החיילים.

ל: ספיידרמן הרע... הוא הורג את כל החיילים.

ח: כן, זה קשה שצריך להיפרד עכשיו ולהיפגש שוב רק ביום ראשון.

הוא נשכב על המזרן, ואני מארגנת את החדר לקראת החזרה לגן. הוא צריך את המנוחה השקטה לפני שחוזר לשגרת הגן.

פגישה זו היא מעין תמצית של כל המעשה הפסיכואנליטי עם ליאור: המשמעות של המפגש האנליטי שמהותו אקזיסטנציאלית, מצב של התהוות העצמי בתוך מטריצה אמפתית עם זולתעצמי* הרואה את צרכיו, צורכי נראות, Mirroring, וצורכי אידאליזציה של מזיגה עם נוכחות מאמירה. היו בפגישה רגעי חיבור רכים ונקביים הבחירה בכרית העגולה כהגה שאפשרו את היצירתיות המשותפת של שנינו בשדה ההתרחשות המשחקית, וגם - רגעי איתות עבורי - מתי אני מתרחקת, לא מדויקת אליו, באומרו: "אני צריך לסגור". כך הוא ממשיך ומדריך אותי כיצד עלי להמשיך ולטפל בו.

*יחסי זולתעצמי, בהגדרתו של קולקה (2002): "כל אחר אשר נוכחותו כלפי נחוות על ידי כמחוללת את העצמי שלי ומכוננת/בונה אותו - הוא הזולתעצמי שלי... עליו להיות בו זמנית הוא עצמו, נבדל ממני בעליל, אך באופן כאילו מסתורי ודרך תהליכים אוסמוטיים של משוקעותו המתמסרת בי עליו להיות אני. מעין אני חיכוני לי אשר בלעדיו אני אינני, ורק דרך תהליכי מזיגה עימו אני נהייה, ואני אני".

לגדול".

תודעתו הולכת ונפתחת אל העולם. כשאנו מתהלכים בחוץ הוא רואה את סביבתו: "הי חני, יש כאן אבן מיוחדת!" ואנחנו עוצרים להתבוננות, מגלים שהאבן "יודעת לכתוב" על המרצפות הגדולות. הוא שם לב שהילדים בבית הספר הסמוך, שאותם ראינו שותלים שתילים בט"ו בשבט, גידרו חלק מהצמחייה. זמן מה לאחר מכן, הוא זכר ומראה לי כי "הצמח גדל, יש גדר", ואני מספרת לו על הנסיך הקטן ועל השושנה שלו, כיצד הוא מגן עליה בפעמון זכוכית, חרד לקיומה ואוהב אותה מאוד. בהדרכה למדתי לדבר איתו בחופשיות, כבוגר, על כל דבר, גם כאשר אני תוהה מה הוא מבין. הוא מתגלה כפילוסוף, מתבונן, חושב ומתהווה.

באחד מהימים האלה, כאשר שיחקנו את שיבת המכונת הביתה אל המוסך, לאחר טיול משפחתי, הוא אומר (באינטונציה נינוחה) על המכונות/אנחנו: "והן הגיעו לבית בנחת, ברוגע ובשקט" - כמו קרא את קוהוט בדבריו על מטרת האנליזה: "to attain inner peace and happiness" (Kohut, 1971). עוד רבה הדרך לפנינו, ליאור גדל וצומח לנגד עיני. ואולי אני מייחלת לומר, שכאשר אני והאנליזה לו זולתעצמי, הוא אינו לבד, ובמובן הנפשי העמוק - גם לא אוטיסט.

איפה אנחנו כיום? ליאור שואל: מה אני רוצה להיות כשאהיה גדול? השאלה עוברת טרנספורמציות: מ"כשאני אהיה גדול אני אהיה פקח... כי יש לו אופנוע..." ל"יהיה לי מוסך לאופנועים... לטפל באופנועים פצועים..." וגם, הוא חושב אולי להיות שוטר, כדי "לשמור על האנשים הטובים,

ו"הכי חשוב", הוא אומר לי, "שיהיו מראות". הוא מבין בעומק לבו כמה חשוב שיראו אותו, ואז גם הוא יוכל לראות את עצמו, את האחר ואת העולם כולו

מאלה הרעים". הוא רוצה טוב בעולם שסביבו. ליאור מביא לשיח בינינו את הידיעה שבשנה הבאה לא ימשיך בגן. בהחלטת הצוות הוא ימשיך ללמוד בשנה הבאה בגן רגיל בליווי סיעת, תוך קבלת טיפולים משלימים באופן אחר. הוא שומע וקולט, ובמשחק, מחבר את שתי המכונות ה"סברס" למכונת אחת, ואומר, "ככה המכונת יותר חזקה". אני עונה, כמו לשאלה שאולי מבקש לשאול: "ואנחנו נמשיך יחד... אנחנו חזקים ונמשיך

מקורות

1. גרין, א' (פברואר 2003). קבלת פנים - התהוותה של עצמיות בטיפול אנליטי בילד. הרצאה בכנס היסוד של "כתב עת ישראלי לפסיכואנליזה", שם הכנס: "לידה, התהוות, יצירה". תל אביב.
2. ויניקוט, ד"ו (2009/1956) משוקעות אימהית ראשונית. עצמי אמיתי, עצמי כוזב. ע' ברמן (עורך). עם עובד.
3. ויניקוט, ד"ו (1995/1971). משחק ומציאות. עם עובד.
4. קוהוט, ה' (2014/1977) השבתו של העצמי. תרגום: א' אידן וצ' זוננס, הוצאת תולעת ספרים, ואיגוד ישראלי לפסיכולוגיה העצמי וחקר הסובייקטיביות.
5. קוהוט, ה' (2005/1984). כיצד מרפאת האנליזה? תרגום: א' אידן. הוצאת עם עובד.
6. קולקה, ר' (2002). נפש או רוח בפסיכואנליזה: התהוות העצמי דרך משחק. בתוך: א' פרוני, (עורכת), המשחק: מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר. ידיעות אחרונות, ספרי חמד.
7. תמיר-אורון, ט' (מרץ 2016). מחשבות על העבודה עם ליאור. דיון במסגרת מפגשי "בצוותא".
8. Kohut, H. (1971). The Analysis of the Self: A Systematic Approach to the Psychoanalytic Treatment of Narcissistic Disorders. Chicago & London: University of Chicago Press.